

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 73.920/3
van 21 november 2023

over

een voorstel van decreet van het Vlaamse Gewest ‘over het
professionele rijonderricht’
(*Parl.St.* Vl.Parl. 2022-23, nr. 1739/1)

Op 21 juni 2023 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Voorzitster van het Vlaams Parlement verzocht binnen een termijn van dertig dagen, van rechtswege verlengd tot 8 augustus 2023,^(*) een advies te verstrekken over een voorstel van decreet van het Vlaamse Gewest ‘over het professionele rijonderricht’ (*Parl.St.* Vl.Parl. 2022-23, nr. 1739/1).

Het voorstel is door de derde kamer onderzocht op 7 november 2023. De kamer was samengesteld uit Jeroen VAN NIEUWENHOVE, kamervoorzitter, Koen MUYLLE en Elly VAN DE VELDE, staatsraden, Jan VELAERS en Bruno PEETERS, assessoren, en Yves DEPOORTER, toegevoegd griffier.

Het verslag is uitgebracht door Dries VAN EECKHOUTTE, eerste auditeur.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 21 november 2023.

*

^(*) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, *in fine*, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat deze termijn van rechtswege wordt verlengd met vijftien dagen wanneer hij begint te lopen tussen 15 juli en 31 juli of wanneer hij verstrijkt tussen 15 juli en 15 augustus.

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORSTEL

2. Blijkens de toelichting erbij strekt het voor advies voorgelegde voorstel van decreet van het Vlaamse Gewest ertoe “iedereen die professioneel rijonderricht geeft, te onderwerpen aan een vergunningsplicht en alle aanbieders van professioneel rijonderricht meer op gelijke voet te brengen”.

Titel 1 van het voorstel bevat een aantal inleidende bepalingen, waaronder de definities van begrippen die in het voorstel worden gehanteerd (artikel 2 van het voorstel).

In titel 2 wordt het professioneel theorie- en praktijkonderricht geregeld. In hoofdstuk 1 van die titel wordt het toepassingsgebied van die regeling vastgesteld (artikelen 3 tot 6), waarbij wordt bepaald dat het professionele theorieonderricht en het professionele praktijkonderricht moeten worden verstrekt door een vergunde rijlesgever voor een erkende rijnschool of buiten een erkende rijnschool om en dat niemand dat onderricht mag verstrekken zonder vergunning (artikelen 5 en 6). In het verlengde hiervan wordt in hoofdstuk 2 de vergunde rijlesgever geregeld (artikelen 7 tot 15). Hoofdstuk 3 regelt de erkende rijnschool (artikelen 16 tot 28), waarbij de Vlaamse Regering onder meer wordt gemachtigd om de voorwaarden en nadere regels voor de toekenning, weigering, wijziging, stopzetting, schorsing en opheffing van de erkenning van een rijnschool te bepalen (artikel 16), evenals het professionele theorieonderricht en het professionele praktijkonderricht die alleen door een erkende rijnschool kunnen worden verstrekt (artikel 17).

In titel 3 wordt het vormingsmoment geregeld. Hoofdstuk 1 van die titel betreft het toepassingsgebied van die regeling (artikelen 29 tot 33), waarbij wordt bepaald dat niemand dat vormingsmoment mag verstrekken zonder vergunning (artikel 31). Die vergunning wordt in hoofdstuk 2 geregeld (artikelen 34 tot 37).

Titel 4 bevat de aan de voormelde regelingen gemeenschappelijke bepalingen. In de hoofdstukken 1 en 2 van die titel wordt de erkenning van de beroepskwalificaties (artikel 38) en de toekenning en het behoud van de erkenning, de vergunning en de toelating (artikelen 39 tot 42) geregeld. Hoofdstuk 3 bevat de regeling inzake de handhaving (artikelen 43 tot 46) en hoofdstuk 4 de regels inzake de gegevensverwerking (artikel 47).

Titel 5 bevat de slotbepalingen. In hoofdstuk 1 van die titel wordt de wet ‘betreffende de politie over het wegverkeer’, gecoördineerd op 16 maart 1968 (hierna: de

¹ Aangezien het om een voorstel van decreet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

wegverkeerswet) gewijzigd (artikelen 48 tot 50) en in hoofdstuk 2 wordt de inwerkingtreding van het aan te nemen decreet bepaald (artikel 51).

BEVOEGDHEID

3.1. Het voorstel vindt zijn materiële bevoegdheidsgrondslag in artikel 6, § 1, XII, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’, naar luid waarvan de gewesten bevoegd zijn voor

“de reglementering inzake de scholing en examens betreffende de kennis en de vaardigheid die nodig zijn voor het besturen van voertuigen van elke categorie, met inbegrip van de organisatie en erkenningsvoorwaarden van rijsscholen en examencentra en met inbegrip van het toezicht op de rijgeschiktheid van de bestuurders en de kandidaat-bestuurders die lijden aan een vermindering van hun functionele vaardigheden, met uitzondering van de federale bevoegdheid inzake het bepalen van de kennis en de vaardigheden die nodig zijn voor het besturen van voertuigen, met dien verstande dat de inwoners van een gewest vrij zijn om een rijsschool te kiezen die, of examen af te leggen in een centrum dat in een ander gewest is gelegen en met dien verstande dat een in een bepaald gewest erkende rijsschool eveneens in de andere gewesten werkzaam mag zijn”.

In zoverre ook de toegang tot een beroep wordt geregeld, vindt het voorstel zijn bevoegdheidsgrondslag in artikel 6, § 1, VI, eerste lid, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, naar luid waarvan “[d]e vestigingsvoorwaarden, met uitzondering van de voorwaarden voor toegang tot gezondheidszorgberoepen en tot dienstverlenende intellectuele beroepen” tot de bevoegdheid van de gewesten behoren.

De vraag rijst evenwel of de regeling van het toepassingsgebied van de voorgestelde regeling in de territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest kan worden ingepast.

3.2. Te dien aanzien wordt in artikel 3 van het voorstel bepaald dat het territoriale toepassingsgebied van de regeling van het professioneel theorieonderricht zich uitstrekt tot onderricht dat wordt *verstrekt* in het Vlaamse Gewest. Luidens diezelfde bepaling geldt voor het professionele praktijkonderricht als criterium het onderricht waarvan het *vertrekpunt* op het grondgebied van het Vlaamse Gewest ligt. Voorts wordt in artikel 29 van het voorstel bepaald dat het territoriale toepassingsgebied van de in het voorstel vervatte regeling van het vormingsmoment zich uitstrekt tot het vormingsmoment dat wordt *verstrekt* in het Vlaamse Gewest.

In de toelichting wordt omtrent die regeling het volgende uiteengezet:

“Artikel 3 bevat de aanknopingsfactor die de territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest afbakt voor het professionele theorieonderricht en het professionele praktijkonderricht.

Het eerste punt van het artikel bepaalt dat het professionele theorieonderricht van toepassing is op het rijonderricht dat verstrekt wordt in het Vlaamse Gewest. Dat behoeft geen verdere commentaar.

Het tweede punt bepaalt dat het territoriale toepassingsgebied van het voorstel van decreet zich uitstrekt tot het professionele praktijkonderricht waarvan het vertrekpunt op het grondgebied van het Vlaamse Gewest ligt. Het is aangewezen om dat territoriale

aanknopingspunt uitdrukkelijk op te nemen in de tekst van het decreet, zodat duidelijk is dat het professionele praktijkonderricht dat aangeboden wordt vanuit een ander gewest en waarvan de rit zich begeeft op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, niet onder het toepassingsgebied van het decreet valt.

Uit artikel 6, §1, XII, 6°, van de BWHI volgt immers dat een in het Waalse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest erkende rijkschool ook ‘werkzaam’ mag zijn in het Vlaamse Gewest. Dat heeft volgens de afdeling Wetgeving van de Raad van State tot gevolg dat een motorvoertuig van een rijkschool die erkend is in een ander gewest, zich op het grondgebied van het Vlaamse Gewest mag begeven. Het professionele praktijkonderricht dat vertrekt vanuit een ander gewest en dat zich begeeft op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, valt om die reden buiten het territoriale toepassingsgebied. Het komt aan het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest toe om te bepalen welke regels er gelden ten aanzien van het professionele praktijkonderricht waarvan het vertrekpunt op hun grondgebied ligt.

De plaats waar het professionele praktijkonderricht start, wordt als aanknopingspunt gehanteerd, naar analogie met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof over het bepalen van de territoriale bevoegdheid voor het gewestgrensoverschrijdende taxivervoer. Het Grondwettelijk Hof oordeelde daarover dat ‘het vertrekpunt van de taxidienst’ een relevant aanknopingspunt is dat het mogelijk maakt de geregelde aangelegenheid binnen de territoriale bevoegdheidssfeer van het gewest te lokaliseren. In overeenstemming daarmee vormt het vertrekpunt van het professionele praktijkonderricht ook een relevant territoriaal aanknopingspunt voor dit voorstel van decreet. Dit voorstel van decreet verhindert dus niet dat voertuigen die gebruikt worden voor het professionele praktijkonderricht waarvan het vertrekpunt in het Waalse of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt, op basis van de regels en vergunningen die in dat gewest gelden, ritten die passen in het kader van het professionele praktijkonderricht kunnen voortzetten in het Vlaamse Gewest. Daarvoor zijn de regels van dit voorstel van decreet niet van toepassing. Het komt in voorkomend geval aan de rechter toe om na te gaan of het professionele praktijkonderricht binnen de aldus opgegeven grenzen blijft, dan wel of de ritten, door daarvan af te wijken om het praktisch rijonderricht vanop het grondgebied van het Vlaamse Gewest aan te bieden, de bepalingen van dit voorstel van decreet overtreden.”

3.3. Uit de voorgestelde regeling blijkt dat de decreetgever twee verschillende territoriale aanknopingspunten hanteert: voor het professionele theorieonderricht en het vormingsmoment wordt als aanknopingspunt de plaats gehanteerd waar het onderricht wordt *verstrekt*; voor het professionele praktijkonderricht is het aanknopingspunt de plaats van het *vertrekpunt* van het onderricht in kwestie.

In het licht hiervan moet het volgende worden opgemerkt.

3.4.1. Wat het professionele theorieonderricht betreft, wordt in de voorgestelde regeling een onderscheid gemaakt tussen, enerzijds, het klassikaal professioneel theorieonderricht en, anderzijds, het online professioneel theorieonderricht.²

3.4.2. Het klassikaal professioneel theorieonderricht impliceert dat de kandidaat-bestuurder zich naar een leslokaal begeeft om aldaar professioneel theorieonderricht te volgen. Er

² Zie onder meer artikel 12, eerste lid, 2° en 3°, van het voorstel dat in twee onderscheiden lestoeelingen voorziet met het oog op het verstrekken van klassikaal of online professioneel theorieonderricht.

kan worden aangenomen dat het Vlaamse Gewest territoriaal bevoegd is wanneer het leslokaal waar het professionele theorieonderricht wordt verstrekt, zich op het grondgebied van dat gewest bevindt. Het gegeven dat blijkens het aangehaalde artikel 6, § 1, XII, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 “de inwoners van een gewest vrij zijn om een rijkschool te kiezen die, of examen af te leggen in een centrum dat in een ander gewest is gelegen”, doet hieraan geen afbreuk. Uit wat volgt (opmerking 3.5) blijkt dat de bijzondere wetgever hiermee het geval voor ogen had waarbij de betrokken inwoner zich fysiek naar de op het grondgebied van een ander gewest gelegen vestigingseenheid (of leslokaal) begeeft om daar onderricht te volgen. Voor zover voor het klassikaal theorieonderricht met “professioneel theorieonderricht verstrekt in het Vlaamse Gewest” onderricht wordt bedoeld in een leslokaal dat zich bevindt op het grondgebied van dat gewest, kan de voorgestelde regeling worden aanvaard.

3.4.3. Het online professioneel theorieonderricht impliceert dat de lessen worden gegeven met hulpmiddelen op het gebied van de informatie- en communicatietechnologie.³ In dat geval is de kandidaat-bestuurder niet verplicht om zich naar een leslokaal te begeven, en kan hij die van thuis uit (of vanop een andere plaats) volgen. Het enkele gegeven dat de kandidaat-bestuurder die online theorieonderricht volgt, zich op het grondgebied van het Vlaamse Gewest bevindt (of er woonachtig is), volstaat evenwel niet om de territoriale bevoegdheid van het gewest te verantwoorden ten aanzien van lessen die worden gegeven in een ander gewest, of zelfs in het buitenland, maar die via de informatie- en communicatietechnologie in het Vlaamse Gewest kunnen worden gevolgd. Voor die lessen geldt als aanknopingspunt veeleer de plaats van waaruit de lessen worden verspreid (in beginsel de plaats waar de lessen worden gegeven die te volgen zijn via de informatie- en communicatietechnologie). Het is dus enkel voor zover voor online theorieonderricht met “professioneel theorieonderricht verstrekt in het Vlaamse Gewest” wordt bedoeld dat die online lessen worden verspreid vanuit het Vlaamse Gewest, dat de ontworpen regeling kan worden aanvaard.

3.4.4. Hetzelfde geldt *mutatis mutandis* voor het vormingsmoment, dat online of ter plaatse bij een rijkschool kan worden gevolgd.⁴

3.5.1. Voor het professionele praktijkonderricht is in de voorgestelde regeling het aanknopingspunt de plaats van het vertrekpunt van het onderricht. Uit de analogie die in de aangehaalde toelichting wordt gemaakt met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof inzake taxidiensten, kan worden opgemaakt dat met “het vertrekpunt” van het onderricht, het vertrekpunt van de gebruiker wordt bedoeld,⁵ zijnde de plaats waar de kandidaat-bestuurder in of op het voertuig stapt.

3.5.2. Wat het professioneel praktijkonderricht betreft dat wordt verstrekt voor een erkende rijkschool, impliceert dit dat, opdat de voorgestelde regeling van toepassing zou zijn, een rijkschool over een door haar geëxploiteerde vestigingseenheid of over een goedgekeurd oefenterrein moet beschikken die of dat op het grondgebied van het Vlaamse Gewest is gelegen. In

³ Zie de definitie in artikel 2, 5°, van het voorstel.

⁴ Zie artikel 9/2, § 1, van het koninklijk besluit van 10 juli 2006 ‘betreffende het rijbewijs voor voertuigen van categorie B’. Zie ook artikel 34, § 1, eerste lid, van het voorstel.

⁵ Zie immers GwH 15 oktober 1996, nr. 56/96, B.7.3.

artikel 3bis van het koninklijk besluit van 11 mei 2004 ‘betreffende de voorwaarden voor erkenning van scholen voor het besturen van motorvoertuigen’ wordt immers bepaald dat “[r]ijschoolactiviteiten (...) enkel [mogen] worden gestart *vanuit* een door de erkende rijschool geëxploiteerde vestigingseenheid, waarvoor een exploitatievergunning is verkregen, of vanop het goedgekeurde oefenterrein”.

Er kan worden aangenomen dat het Vlaamse Gewest territoriaal bevoegd is wanneer de vestigingseenheid of het oefenterrein van waaruit het onderricht start, zich op het grondgebied van dat gewest bevindt.

3.5.3. Het gegeven dat luidens het aangehaalde artikel 6, § 1, XII, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 “de inwoners van een gewest vrij zijn om een rijschool te kiezen die, of examen af te leggen in een centrum dat in een ander gewest is gelegen” is hier niet mee onbestaanbaar.

Gelet op het voormelde artikel 3bis van het koninklijk besluit van 11 mei 2004, dat reeds in werking was op het ogenblik dat de bijzondere wetgever de bijzondere wet van 6 januari 2014 ‘met betrekking tot de Zesde Staatshervorming’ heeft aangenomen, moet ervan worden uitgegaan dat hiermee wordt bedoeld dat de inwoner van een gewest zich naar een vestigingseenheid of het oefenterrein mag begeven die of dat is gelegen op het grondgebied van een ander gewest, waar het rijonderricht dan start.

Het aldus in een ander gewest gestarte rijonderricht mag dan worden voortgezet op het grondgebied van het Vlaamse Gewest. Dat wordt in de toelichting bij het voor advies voorgelegde voorstel ook erkend. Zo wordt onder meer gesteld dat:

“het professionele praktijkonderricht dat aangeboden wordt vanuit een ander gewest en waarvan de rit zich begeeft op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, niet onder het toepassingsgebied van het decreet valt”.⁶

3.5.4. Hetzelfde geldt voor de bepaling in artikel 6, § 1, XII, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 dat “een in een bepaald gewest erkende rijschool eveneens in de andere gewesten werkzaam mag zijn”.

Weliswaar blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 6 januari 2014 dat dit vereiste verder gaat dan “dat een motorvoertuig van een rijschool die erkend is in een ander gewest, zich op het grondgebied van het Vlaamse Gewest mag begeven”, zoals in de toelichting bij het thans voorliggende voorstel wordt gesteld.⁷ Die bepaling kwam er immers naar aanleiding van een opmerking van de Raad van State, afdeling Wetgeving,⁸ teneinde duidelijk

⁶ *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1739/1, 5.

⁷ *Ibidem.*

⁸ Zie adv.RvS 53.932/AV van 27 augustus 2013 over een voorstel dat heeft geleid tot de bijzondere wet van 6 januari 2014, *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/3, 40.

te maken “dat het in beginsel toegelaten moet zijn voor een in een gegeven gewest erkende rijsschool om in een ander gewest een bijhuis te vestigen”.⁹

De voorgestelde regeling is hier echter niet mee onbestaanbaar. Uit de definitie van het begrip “erkende rijsschool” in artikel 2, 6°, van het voorstel blijkt immers dat daaronder ook een school om motorvoertuigen te besturen wordt begrepen die over een erkenning beschikt die geldig is in het Waalse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Een dergelijke rijsschool die in het Vlaamse Gewest werkzaam wenst te zijn door er “een bijhuis te vestigen”, onder de vorm van een vestigingseenheid of een oefenterrein, moet niet bijkomend beschikken over een door het Vlaamse Gewest overeenkomstig artikel 16 van het voorstel toegekende erkenning. Ook dat wordt in de toelichting bij het thans voorliggende voorstel erkend, vermits wordt gesteld dat “het gegeven dat uit het artikel voortvloeit dat een rijsschool erkend moet zijn, niet [verhindert] dat een rijsschool die in het Waalse of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest erkend is, werkzaam is in het Vlaamse Gewest zoals wordt bepaald in artikel 6, §1, XII, 6°, van de BWHI”.¹⁰

Uit de voorgestelde regeling kan wel worden opgemaakt dat de aldus in het Vlaamse Gewest gevestigde vestigingseenheid of het aldaar gelegen oefenterrein zal moeten worden erkend overeenkomstig de Vlaamse regelgeving.¹¹ Uit artikel 6, § 1, XII, 6°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en de aangehaalde parlementaire voorbereiding kan echter niet worden afgeleid dat het de bedoeling was van de bijzondere wetgever om het aldus in een ander gewest gevestigde “bijhuis” volledig te onttrekken aan de regelgeving van dat gewest. Die bepaling moet veeleer worden gezien als een vertaling van het in artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 vervatte beginsel dat de gewesten hun bevoegdheden uitoefenen met inachtneming van de beginselen van het vrije verkeer van personen, goederen, diensten en kapitalen.¹² Dat beginsel verhindert niet dat het Vlaamse Gewest een in een ander gewest gevestigde rijsschool die op zijn grondgebied een vestiging opricht, onderwerpt aan de op die vestiging toepasselijke regels. Wel zal moeten worden nagegaan of de beperkingen die voortvloeien uit de toepassing van de regelgeving van het Vlaamse Gewest op die vestigingen, bestaanbaar zijn met het vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal (opmerkingen 4.2 tot 4.5.3).

3.5.5. Uit wat voorafgaat vloeit voort dat voor het professionele praktijkonderricht dat wordt verstrekt voor een erkende rijsschool, het criterium van het vertrekpunt van het onderricht kan worden aanvaard.

Er moet evenwel een voorbehoud worden gemaakt bij artikel 18, § 1, eerste lid, van het voorstel, naar luid waarvan een erkende rijsschool of een rijsschool die over een erkenning beschikt in een andere lidstaat van de Europese Unie, minstens een vestigingseenheid in het Vlaamse Gewest moet hebben om het onderricht te verstrekken dat overeenkomstig artikel 17 van het voorstel enkel door een erkende rijsschool kan worden gegeven.

⁹ Zie *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2232/4, 12.

¹⁰ *Parl.St.* Vl.Parl. 2022-23, nr. 1739/1, 16.

¹¹ Zie artikel 18, § 3, van het voorstel.

¹² Zie *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2232/4, 12.

Zoals vermeld in opmerking 3.5.2, moet een erkende rijsschool sowieso over een vestigingseenheid (of een oefenterrein) in het Vlaamse Gewest beschikken opdat er gewag zou kunnen worden gemaakt van professioneel praktijkonderricht met een vertrekpunt in het Vlaamse Gewest, en opdat de voorgestelde regeling van toepassing zou zijn op het door die rijsschool verstrekte professionele praktijkonderricht.

De toelichting bij artikel 18 van het voorstel lijkt evenwel te suggereren dat het de bedoeling is om erkende rijsscholen die *niet* over een vestigingseenheid beschikken in het Vlaamse Gewest, wat impliceert dat de door hen aangeboden rijopleiding *niet* start vanop een in dat gewest gelegen vestigingseenheid of oefenterrein, alsnog onder het toepassingsgebied van de voorgestelde regeling te brengen. Zo wordt onder meer het volgende gesteld:

“Deze regel is dus noodzakelijk om tot een sluitende kwaliteitscontrole te komen en een kordatere aanpak van fraude mogelijk te maken voor het onderricht dat verplicht via een erkende rijsschool moet worden verstrekt, wat een van de hoofddoelstellingen is van dit voorstel van decreet. Door de eis dat de vestigingseenheid in het Vlaamse Gewest moet liggen, wordt de kwaliteitsbewaking en -controle verzekerd. Deze maatregel is ook nodig voor rijsscholen die erkend zijn in andere gewesten of in andere EU-landen. Zonder deze vereiste zouden ze immers in de mogelijkheid zijn om professioneel theorie- en praktijkonderricht aan te bieden *dat niet vertrekt in het Vlaamse Gewest* en zou het op die manier onmogelijk zijn om te controleren of de kwaliteitswaarborgen die opgenomen zijn in dit voorstel van decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan, gerespecteerd worden. Daarbij moet ook voor ogen gehouden worden dat de rijopleidingen verschillen van land tot land en van gewest tot gewest.” (cursivering toegevoegd)

Wanneer evenwel professioneel praktijkonderricht “niet vertrekt in het Vlaamse Gewest”, impliceert het in artikel 3, 2°, van het voorstel vermelde aanknopingspunt, dat om de hiervoor vermelde redenen bestaanbaar is met de bevoegdheidverdelende regels, dat het Vlaamse Gewest territoriaal niet bevoegd is om het te regelen. De decreetgever vermog dan ook niet een erkende rijsschool die onderricht verstrekt dat verplicht door een rijsschool moet worden gegeven, maar die niet over een vestigingseenheid (of een oefenterrein) beschikt op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, wat impliceert dat het door die rijsschool gegeven onderricht niet start van het grondgebied van het Vlaamse Gewest, verplichten om zich aan de voorgestelde regeling te onderwerpen door in een vereiste van een vestigingseenheid te voorzien.

Onverminderd hetgeen hieronder wordt opgemerkt over de bestaanbaarheid van die bepaling met het vrij verkeer van diensten (opmerkingen 4.5.1 tot 4.5.3), moet artikel 18, § 1, van het voorstel worden herbekeken in het licht van het voorgaande.

3.5.6. Wat het professioneel praktijkonderricht betreft dat wordt verstrekt door een erkende rijlesgever *buiten een rijsschool om*, lijkt er geen vergelijkbare verplichting te bestaan om het onderricht te starten vanuit een welbepaalde vestiging of een oefenterrein. De rijlesgever kan zich naar de woonplaats van de kandidaat-bestuurder begeven, de kandidaat-bestuurder kan zich naar het kantoor van de erkende rijlesgever begeven of beide partijen kunnen op nog een andere plaats afspreken.

In dat geval kan worden aangenomen dat het Vlaamse Gewest territoriaal bevoegd is wanneer de plaats waar het onderricht start, zijnde de plaats waar de kandidaat-bestuurder in het voertuig stapt, zich op het grondgebied van dat gewest bevindt.

ALGEMENE OPMERKINGEN

4.1. Door te voorzien in erkenningen, vergunningen of toelatingen voor, onder meer, rijsscholen, (rij)lesgevers, rijsschooldirecteurs en opleidingsverstrekkers, houdt de voorgestelde regeling een beperking in van de vrijheid van ondernemen.

Zoals de indieners van het voor advies voorgelegde voorstel zelf opmerken, moeten die beperkingen worden verantwoord in het licht van “het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel en de vrijheid van ondernemen, die gewaarborgd worden door artikel 16 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en door artikel II.3 en II.4 van het Wetboek van economisch recht. De beperkingen die aan een categorie van personen opgelegd worden, mogen niet verder reiken dan noodzakelijk is om het doel te bereiken. Bovendien mag de vrijheid van ondernemen niet worden beperkt zonder dat daartoe enige noodzaak bestaat en mag de beperking niet onevenredig zijn met het nagestreefde doel”.

4.2. Dergelijke regelingen moeten bovendien in overeenstemming zijn met de vrijheid van vestiging en met het vrije verkeer van diensten, zoals vervat in respectievelijk de artikelen 49 en 56 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU) en met richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 ‘betreffende diensten op de interne markt’ (hierna: dienstenrichtlijn).¹³

4.3. In zoverre het voor advies voorgelegde voorstel voorziet in erkenningen, vergunningen of toelatingen voor, onder meer, rijsscholen, (rij)lesgevers, rijsschooldirecteurs en opleidingsverstrekkers, zal voor elk van deze vergunningsvereisten en hun voorwaarden moeten kunnen worden aangetoond dat ze voldoen aan de vereisten bepaald in de artikelen 9 tot 13 en 16, leden 1 en 3, van de dienstenrichtlijn, en met name dat ze gerechtvaardigd zijn om een dwingende reden van algemeen belang. De Europese Commissie zal vervolgens in kennis moeten worden gesteld van deze vergunningsvereisten en -voorwaarden, evenals van de verantwoording ervoor, overeenkomstig artikel 39, lid 5, tweede alinea, van de dienstenrichtlijn.

4.4. Uit de voorgestelde regeling vloeit voort dat om een directievergunning te behalen, de kandidaat reeds over de vergunning van rijlesgever moet beschikken.¹⁴ Vermits aldus de toegang

¹³ Weliswaar wordt de vrijheid van dienstverrichting voor “diensten op het gebied van het vervoer” niet geregeld door artikel 56 van het VWEU en maken deze diensten evenmin het voorwerp uit van de dienstenrichtlijn, maar zoals de Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft opgemerkt in advies 66.339/3 kan onderricht en scholing door middel van rijsscholen in beginsel niet worden gekwalificeerd als een vervoerdienst die is uitgesloten van het toepassingsgebied van de dienstenrichtlijn: zie adv.RvS 66.339/3 van 10 juli 2019 over een ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering ‘houdende de voorwaarden voor het rijonderricht en de erkende rijsscholen’, opmerking 11.1. Zie ook HvJ 19 januari 2023, C-292/21, *Administración General del Estado e.a.*, ECLI:EU:C:2023:32, punten 40 en 41 (inzake het aanbieden van bewustmakings- en bijscholingscursussen op het gebied van rijveiligheid met het oog op het terugkrijgen van rijbewijspunten).

¹⁴ Zie onder meer artikel 2, 11° en 28°, van het voorstel.

tot de activiteit van rijschooldirecteur wordt voorbehouden aan bepaalde dienstenverrichters, namelijk de erkende rijlesgevers, zal dat vereiste moeten worden verantwoord in het licht van artikel 15, lid 2, d), in samenhang gelezen met leden 1 en 3, van de dienstenrichtlijn. De Europese Commissie zal van deze eis evenals van zijn verantwoording in kennis moeten worden gesteld overeenkomstig artikel 15, lid 7, van de dienstenrichtlijn.

4.5.1. Naar luid van artikel 16, lid 1, van de dienstenrichtlijn eerbiedigen de lidstaten het recht van dienstverrichters om diensten te verrichten in een andere lidstaat *dan die waar zij gevestigd zijn* en zorgen ze voor *vrije toegang tot en vrije uitoefening* van een dienstenactiviteit op hun grondgebied. Het tweede lid van die bepaling voegt daar het volgende aan toe:

“De lidstaten stellen geen beperkingen aan het vrij verrichten van diensten door een in een andere lidstaat gevestigde dienstverrichter door de volgende eisen te stellen:

a) een verplichting voor de dienstverrichter een vestiging op hun grondgebied te hebben;

b) een verplichting voor de dienstverrichter bij hun bevoegde instanties een vergunning te verkrijgen of zich in te schrijven in een register of bij een beroepsorde of –vereniging op hun grondgebied, behalve wanneer deze richtlijn of een ander communautair instrument daarin voorziet; (...).”

4.5.2. Luidens artikel 18, § 1, eerste lid, van het voorstel moet om professioneel theorie- of praktijkonderricht te verstrekken dat alleen door een erkende rijschool kan worden gegeven, een erkende rijschool of een rijschool die over een erkenning beschikt in een andere lidstaat van de Europese Unie, minstens een vestigingseenheid in het Vlaamse Gewest hebben.

In advies 66.339/3 van 10 juli 2019 heeft de Raad van State, afdeling Wetgeving, over een gelijkaardig vereiste evenwel het volgende opgemerkt:

“11.3.1. Uit het artikel 2, eerste lid, van het ontwerp vloeit voort dat een in andere lidstaat gevestigde rijschool verplicht wordt om te beschikken over een filiaal in het Vlaamse Gewest om in dat gewest rijonderricht te kunnen geven. Dit komt neer op een door artikel 16, lid 2, a), van de dienstenrichtlijn verboden verplichting voor dienstverrichters om over een vestiging op het grondgebied te beschikken. Het gegeven dat de beroepskwalificaties van de rijschooldirecteurs, de lesgevers en de kantoorverantwoordelijken worden erkend,¹⁵ verandert hieraan niets. De rijschool waarvoor ze werkzaam zijn, zal immers nog steeds over een filiaal in het Vlaamse Gewest moeten beschikken opdat zij hun beroep op het grondgebied van dat gewest zouden kunnen uitoefenen.

11.3.2. Bovendien moet het om een erkende rijschool gaan. Uit de definitie van dat begrip in artikel 1, 7°, van het ontwerp blijkt dat het om een erkenning moet gaan die geldig is in het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Een erkenning in een andere lidstaat van de Europese Unie volstaat derhalve niet. Zelfs zonder de verplichting om over een filiaal in het Vlaamse Gewest te beschikken, komt het vereiste dat het om een erkende rijschool moet gaan neer op een door artikel 16, lid 2, b), verboden verplichting voor de dienstverrichter om bij de bevoegde instanties een vergunning te verkrijgen.

11.4.1. Hierop gewezen, antwoordde de gemachtigde dat deze vereisten gerechtvaardigd zouden zijn om redenen die verband houden met de openbare orde, de

¹⁵ Voetnoot 27 van het aangehaalde advies: Artikelen 87 tot 91.

openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van het milieu overeenkomstig artikel 16, lid 3, in samenhang gelezen met lid 1, van de dienstenrichtlijn.

11.4.2. De Europese Commissie heeft evenwel omtrent de in artikel 16, lid 2, van de dienstenrichtlijn geformuleerde eisen het volgende gesteld:

‘In de lijst van eisen van artikel 16, lid 2, zijn voorbeelden opgenomen van eisen die in beginsel niet door een lidstaat kunnen worden gesteld wanneer op zijn grondgebied diensten worden verricht door een dienstverrichter die in een andere lidstaat is gevestigd. Ook wordt verwezen naar eisen die doorgaans niet kunnen worden gesteld aan afnemers van diensten.

De meeste voorbeelden van in lid 2 genoemde eisen zijn al beoordeeld in de jurisprudentie van het HvJ en daarin strijdig bevonden met artikel 49 van het EG-Verdrag. Op deze basis is er een sterke veronderstelling dat dergelijke eisen niet kunnen worden gerechtvaardigd met een beroep op een van de vier doelen van algemeen belang van artikel 16, lid 3, omdat zij in het algemeen onevenredig zijn.

- de verplichting om te beschikken over een vestiging op het grondgebied waar de dienst wordt verricht

Artikel 16, lid 2, onder a), heeft betrekking op eisen die dienstverrichters uit andere lidstaten verplichten om een vestiging te openen in de lidstaat waarin zij grensoverschrijdende diensten willen verrichten. Zoals aangegeven door het HvJ doen dergelijke eisen afbreuk aan het recht om grensoverschrijdende diensten te verrichten dat is neergelegd in artikel 49 van het EG-Verdrag, omdat zij de grensoverschrijdende verrichting van diensten onmogelijk maken door de dienstverrichter te verplichten om te beschikken over een duurzame infrastructuur in de ontvangende lidstaat¹⁶.

- de verplichting om een vergunning te verkrijgen of zich in te schrijven in een register

Artikel 16, lid 2, onder b), heeft betrekking op eisen die dienstverrichters uit andere lidstaten verplichten om een administratieve procedure voor een vergunning of inschrijving te doorlopen voordat zij feitelijk kunnen beginnen met het verrichten van hun diensten. Het HvJ heeft steeds geoordeeld dat dergelijke voorafgaande controles alleen in uitzonderlijke gevallen gerechtvaardigd zijn, wanneer wordt aangetoond dat toezicht of controle achteraf niet toereikend zou zijn of niet tijdig genoeg zou kunnen plaatsvinden om ernstige schade te voorkomen¹⁷. Artikel 16, lid 2, onder b), heeft geen betrekking op vergunning- of inschrijvingstelsels op grond van andere regelgeving van de Gemeenschap, waaronder Richtlijn 2005/36/EEG inzake de erkenning van beroepskwalificaties.¹⁸

11.4.3. Hieruit vloeit voort dat de vestigingsplicht waarin artikel 2, eerste lid, van het ontwerp voorziet, niet kan worden gerechtvaardigd op grond van artikel 16, lid 3, van de dienstenrichtlijn, omdat het om een eis gaat die op zich als discriminatoir en onevenredig

¹⁶ Voetnoot 28 van het aangehaalde advies: Voetnoot 126 van het aangehaalde citaat: Arrest van 10 februari 1982, Transporoute, zaak 76/81; arrest van 15 januari 2002, Commissie tegen Italië, zaak C-439/99; arrest van 7 februari 2002, Commissie tegen Italië, zaak C-279/00.

¹⁷ Voetnoot 29 van het aangehaalde advies: Voetnoot 127 van het aangehaalde citaat: Arrest van 8 juni 2000, Commissie tegen Italië, zaak C-264/99; arrest van 22 januari 2002, Canal Satélite, zaak C-390/99; arrest van 13 februari 2003, Commissie tegen Italië, zaak C-131/01.

¹⁸ Voetnoot 30 van het aangehaalde advies: Europese Commissie, Handboek voor de implementatie van de Dienstenrichtlijn, 2007, 40-41.

wordt beschouwd. De vereiste dat een rijschool die in een andere lidstaat is gevestigd, over een erkenning moet beschikken die geldig is in het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, om in het Vlaamse Gewest rijnderricht te kunnen geven, kan op grond van artikel 16, lid 3, van de dienstenrichtlijn alleen in uitzonderlijke gevallen gerechtvaardigd zijn.

Thans liggen alvast geen redenen voor waarmee wordt aangetoond dat toezicht of controle achteraf niet toereikend zou zijn of niet tijdig genoeg zou kunnen plaatsvinden om ernstige schade te voorkomen.”¹⁹

4.5.3. Weliswaar blijkt uit artikel 17, tweede lid, van het voorstel dat voor de toepassing van dit artikel een rijschool die over een erkenning beschikt in een andere lidstaat van de Europese Unie, wordt gelijkgesteld met een erkende rijschool.

Het voorgaande neemt niet weg dat om professioneel theorie- of praktijkonderricht te verstrekken dat alleen door een erkende rijschool kan worden gegeven, de in een andere lidstaat gevestigde rijschool verplicht wordt op het grondgebied van het Vlaamse Gewest een vestigingseenheid te hebben, die overeenkomstig artikel 18, § 3, van het voorstel moet worden erkend. Een dergelijke verplichting is een bij artikel 16, lid 2, b), van de dienstenrichtlijn verboden vereiste. De Europese Commissie wees recentelijk op het volgende:

“If a service provider is established in another Member State and does not move to the host country, but instead provides the services from a distance, the four overriding reasons of public interest listed in Article 16(3) cannot be applied. As a result, in such cases, the host Member State may not restrict the freedom to provide services by imposing any of the requirements listed in Article 16(2) of the Services Directive.”²⁰

Bijgevolg kan artikel 18, § 1, van het voorstel geen doorgang vinden in zoverre het betrekking heeft op een rijschool die over een erkenning beschikt in een andere lidstaat van de Europese Unie.²¹

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 4

5. In artikel 4, tweede lid, van het voorstel wordt de Vlaamse Regering gemachtigd om het professionele theorie- en praktijkonderricht te bepalen dat is vrijgesteld van de in het eerste lid van die bepaling vermelde verplichting om in overeenstemming te zijn met de voorwaarden bepaald in het aan te nemen decreet en in de uitvoeringsbesluiten ervan. Bij de uitvoering van die machtiging moet de Vlaamse Regering evenwel rekening houden met hetgeen de Raad van State, afdeling Wetgeving, in het voormelde advies 66.339/3 heeft opgemerkt omtrent de

¹⁹ Adv.RvS 66.339/3 van 10 juli 2019, opmerkingen 11.3.1 tot 11.4.3.

²⁰ Europese Commissie, Directoraat-generaal Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf, *Handbook on the implementation of the Services Directive*, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2022, 62.

²¹ Wat de in het Waalse Gewest of in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest erkende rijscholen betreft: zie opmerking 3.5.5.

(on)bevoegdheid van het Vlaamse Gewest om bepaalde vormen van rijonderricht dat tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort, en met name de specifieke rijopleiding voor militairen en personeelsleden van de lokale en de federale politie, vrij te stellen.²²

Artikel 7

6. In artikel 7, § 2, tweede lid, van het voorstel wordt de Vlaamse Regering gemachtigd om de voorwaarden en de nadere regels te bepalen van de vergunning die aan een rijlesgever wordt verstrekt. Blijkens de toelichting bij die bepaling gaat het onder meer over “de geldigheidsduur van de vergunning”. Aldus wordt gesuggereerd dat het om een vergunning van bepaalde duur zou gaan.²³

In artikel 11, eerste lid, 5°, van het voorstel wordt de Vlaamse Regering gemachtigd om de voorwaarden en nadere regels te bepalen voor de toekenning, weigering, wijziging, stopzetting, schorsing en opheffing van de erkenning, vergunning of toelating van, onder meer, de vergunde rijlesgever. In zoverre in die bepaling enkel gewag wordt gemaakt van de stopzetting, schorsing en opheffing van een vergunning, en niet van het verstrijken ervan, lijkt ze in te houden dat de vergunning die aan een rijlesgever wordt toegekend, van onbepaalde duur is. Bovendien wordt in artikel 39 van het voorstel bepaald dat als de aanvrager over de noodzakelijke moraliteit en betrouwbaarheid voor de uitoefening van activiteiten in het kader van het professionele rijonderricht beschikt en als hij voldoet aan de overige voorwaarden vermeld in het aan te nemen decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan, de vergunning van, onder meer, vergunde rijlesgever wordt toegekend *en behouden blijft*.

De duur van de aan een vergunde rijlesgever toegekende vergunning zou tijdens de verdere parlementaire bespreking van het voor advies voorgelegde voorstel dan ook moeten worden verduidelijkt. Indien het effectief de bedoeling zou zijn dat het om een vergunning met beperkte geldigheidsduur gaat, zou dat ook uit de tekst van het voorstel moeten blijken, bijvoorbeeld door in het vermelde artikel 11, eerste lid, 5°, gewag te maken van het verstrijken van de vergunning. Daarbij moet er wel rekening mee worden gehouden dat overeenkomstig artikel 11, lid 1, van de dienstenrichtlijn, een vergunning in beginsel geen beperkte geldigheidsduur mag hebben, behoudens in de in die bepaling vermelde gevallen.

Hetzelfde geldt voor artikel 21, § 3, van het voorstel.

Artikel 8

7. Luidens artikel 8, § 2, van het voorstel betaalt elke vergunde rijlesgever die professioneel theorieonderricht of professioneel praktijkonderricht verstrekt en die op 31 december van het voorgaande kalenderjaar over een vergunning beschikt, een jaarlijkse retributie aan het

²² Adv.RvS 66.339/3 van 10 juli 2019, opmerkingen 6.1 tot 6.4.

²³ Dat zou ook kunnen worden afgeleid uit artikel 47, § 5, van het voorstel, waar bij de regeling van de maximale bewaartermijn wordt gewag gemaakt van het verstrijken van de geldigheid van een erkenning, vergunning of toelating.

departement. De retributie dekt de kosten voor de administratie, de controle en het toezicht die nodig zijn conform dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan.

Een retributie moet een geldelijke vergoeding zijn van een dienst die de overheid presteert ten voordele van de heffingsplichtige, individueel beschouwd, en zij moet een louter vergoedend karakter hebben, zodat er een redelijke verhouding moet bestaan tussen de kostprijs of de waarde van de verstrekte dienst en het bedrag dat de heffingsplichtige verschuldigd is.²⁴ Bij gemis van een zodanige verhouding verliest de retributie haar vergoedend karakter en wordt zij van fiscale aard.

Zoals de Raad van State al eerder heeft opgemerkt, kan de financiering van het algemeen overheidstoezicht op de houders van een vergunning middels retributies niet zonder meer worden afgewenteld op die houders.²⁵ De retributie waarin wordt voorzien kan derhalve niet verschuldigd zijn om bestuurs-, controle- en toezichtskosten te dekken die ontstaan eenmaal de vergunning is verleend.

Anders dan wat het geval is wanneer een vergunde rijlesgever tijdens zijn vergunningsperiode wordt geëvalueerd, waarbij de vergunde rijlesgever die aan de evaluatieproef wordt onderworpen eveneens een retributie is verschuldigd,²⁶ kunnen “de kosten voor de administratie, de controle en het toezicht die nodig zijn conform dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan” niet worden beschouwd als een prestatie van de overheid ten voordele van de vergunde rijlesgever individueel beschouwd.

Artikel 8, § 2, van het voorstel kan in zijn huidige versie dan ook geen doorgang vinden.²⁷

Hetzelfde geldt voor artikel 35, § 2, van het voorstel.

Artikel 10

8. Luidens artikel 10, § 4, van het voorstel kan een vergunde rijlesgever die niet is geslaagd voor de evaluatieproef, beroep instellen bij een commissie die beslist over de beroepen. Blijkens de toelichting bij die bepaling wordt aldus beoogd een orgaan op te richten dat meer is dan een louter adviesorgaan.²⁸ Er moet worden van uitgegaan dat hiermee een administratief beroep

²⁴ GwH 19 november 2015, nr. 162/2015, B.5.

²⁵ Zie onder meer adv.RvS 62.825/3 van 5 maart 2018 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 13 juli 2018 ‘tot wijziging van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren in het kader van de zesde staatshervorming’, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1555/1, 54-55; adv.RvS 66.659/1/3 van 25 oktober 2019 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het programmadecreet van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap van 13 december 2019 ‘bij de aanpassing van de begroting 2019’, *Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 151/1, 48-49.

²⁶ Artikel 10, § 2, tweede lid, en § 3, eerste lid, van het voorstel.

²⁷ De bijdrage waarin wordt voorzien zou wel vorm kunnen krijgen als een belasting, maar dan moeten overeenkomstig artikel 170 van de Grondwet de essentiële elementen ervan in het voorstel worden geregeld.

²⁸ *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1739/1, 12.

voor een administratieve beroepscommissie wordt bedoeld. Indien de commissie een rechtscollege zou zijn, moet voor de oprichting ervan immers een beroep worden gedaan op de impliciete bevoegdheden vermeld in artikel 10 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en moet kunnen worden aangetoond dat aan de voorwaarden hiertoe is voldaan. Vermits in de toelichting bij het voorstel hieromtrent niets wordt gezegd, lijkt dit echter niet de bedoeling te zijn van de indieners van het voorstel.

Hetzelfde geldt voor de artikelen 14 en 23 van het voorstel.

Artikelen 43, 44 en 46

9.1. In de artikelen 43, 44 en 46 van het voorstel moet worden verwezen naar het kaderdecreet Vlaamse Handhaving van *14 juli 2023*.

9.2. Luidens artikel 43 is het kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023 van toepassing op de handhaving van het aan te nemen decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan. Dit betekent dat overeenkomstig artikel 42 van het kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023 het Handhavingscollege bevoegd is voor het beroep tegen beslissingen om op grond van artikel 45 van het voorstel een bestuurlijke geldboete op te leggen aan een persoon die handelt in strijd met de bepalingen van het aan te nemen decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan.

Om de redenen uiteengezet in advies 72.624/3 van 28 februari 2023,²⁹ zal bij de verdere bespreking van het voorstel moeten kunnen worden aangetoond dat voor die bevoegdheidstoewijzing is voldaan aan de voorwaarden om een beroep te doen op de impliciete bevoegdheden, en inzonderheid aan het noodzakelijkheidsvereiste.

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Yves DEPOORTER

Jeroen VAN NIEUWENHOVE

²⁹ Adv.RvS 72.624/3 van 28 februari 2023 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023, *Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1724/1, 430, opmerking 12.8.